

B. TOMIĆ • B. RADOSAVLJEVIĆ

OLIMPIJSKI KORIJENI

Sarajevo 84

Branko Tomić — Boro
Radosavljević:

OLIMPIJSKI KORIJENI

Izdavač: **SMUČARSKI SAVEZ
BOSNE I HERCEGOVINE I NIŠRO**
»Oslobodenje« — OOUR
Izdavačka djelatnost

Za izdavača: Kemal KORAJLIĆ
Ahmed SALIHČEHAJIĆ

Odgovorni urednik:

Miroslav PRSTOJEVIĆ

Recenzenti:

prof. dr. Miodrag PEROVIĆ prof.
Slavko PODKUBOVŠEK

Fotografije: Danilo KRSTANOVIĆ
i foto-dokumentacija
»Oslobodenja«

Foto-grafika na naslovnoj strani:
Milorad JOJIĆ

Štampa: NIŠRO »Oslobodenje«,
OOUR Štamparska djelatnost

Za štampariju: Petar SKERT

OLIMPIJSKI KORIJENI

»Olimpijski korijeni« išli su tragom smučarskih staza, koje vode u prošlost kroz jedan cijeli vijek. Stotinu godina, zapravo, dijeli vrijeme liguraša i prvih smučara od najvećeg podviga sportista, društvenih i sportskih radnika u Bosni i Hercegovini, koji, uz podršku cijele Jugoslavije, organizuju 14. zimske olimpijske igre. Tako jedno stoljeće, ispunjeno burnim događajima, završava svoj hod na prekrasnim stazama Jahorine, Igmana i Bjelašnice, koje olimpijskom Sarajevu otvaraju novu budućnost — sportsku i turističku.

Traganje za pečatima stvaranja jedne bogate tradicije, narasle, evo, i do same Olimpijade, često se gubilo u nepotpunim dokumentacijama i zapisima, od kojih je mnoge pomelo vrijeme.

Nisu samo blijedi izvještaji o aktivnosti između dva rata, kada se iz korijena prvih klubova radala smučarska organizacija; blijedi su i istrzani izvještaji i sa brojnih takmičenja u proteklih tridesetak godina, tako da je poneko ime i dalje ostalo tajnovito, a takmičenje nedovoljno obrađeno. Zbog svega toga »Olimpijski korijeni« svojim sadržajem ne zaokružuju cjelovito događaje u smučarskom sportu u Bosni i Hercegovini u ovom stoljeću. Oni ne predstavljaju istoriju, niti studiju o jednom vremenu i svim sportskim zbivanjima u njemu. »Olimpijski korijeni« su hronika najznačajnijih datuma u razvoju zimskih sportova i smučarske organizacije Bosne i Hercegovine, hronika koja budućim istraživačima nudi izazov u daljem radu.

U pisanju ove knjige autorima je bila dragocjena pomoć brojnih smučarskih radnika, a posebno recenzirana Slavka Podkubovška i Miodraga Perovića, predsjednika Smučarskog saveza Jugoslavije Muhameda Abadžića, predsjednika Smučarskog saveza Bosne i Hercegovine Kemala Korajlića, sekretara Saveza Vlatka Slokara i drugih smučarskih radnika i entuzijasta. Isto tako, bogat izvor bila su sjećanja Drage Cvijetića, Bobana Ilića, Gregora Klančnika, kao i tekstovi Ljubiše Zečevića, Šefika Pašića, Muhameda Hrelje, H. Čauševića, Jelene Dopude, Bogomira Ružičke i Drage Košarca, objavljeni u »Prilozima za istoriju fizičke kulture u BiH« (1–15).

Upečatljive tragove o događajima u smučarskom sportu u Republici ostavljali su i novinari člancima u »Jugoslovenskoj pošti« (1933 – 1941), »Jutru« (1937), »Pravdi« (1939), »Vremenu« (1939), »Politici« (1937 – 1940), »Sarajevskom dnevniku« (1945 – 1946) i »Oslobođenju« (1945–1984). Veoma korisni bili su i podaci iz »Enciklopedije fizičke kulture« (JLZ, Zagreb 1977), dokumentacija klubova, Smučarskog saveza Bosne i Hercegovine i publikacije Jaše Bakova »Biće hokeja u Bosni«.

»Olimpijski korijeni« išli su za tragom svakog viđljivog podatka, a dokle su stigli – sami ocijenite.

Autori

Olimpijsko selo »Mojmilov«, 29. januara 1984. godine: predsjednik MOK-a Juan Antonio Samaranch podiže na jarbol olimpijsku zastavu

PRVI SLET SMUČARA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

11. 16. FEBRUARA 1937

SARAJEVO

Plakat Prvog sleta smučara Jugoslavije (Sarajevo, 1937)

Razvoj smučarstva do 1941. godine

Prvi koraci

Zimski sportovi u naš olimpijski prostor stigli su iz davnih vijekova i dalekih zemalja.

Nema ovdje skija starih 4.500 godina kao u Hotingu u Švedskoj, ni pećinskih crteža sličnih norveškim iz 2.000. godine prije nove ere. Ne spominju se skije ni u starim narodnim pjesmama kao u Finskoj, niti u velikim vojnim pohodima kao u Vizantiji. U zemljama južnih Slovena nije bilo ni kraljeva ni careva koji bi kao švedski kralj Gustav Vas još 1555. godine skijama prešli 86 kilometara. Nisu ovi krajevi imali svoju »Kristijaniju« kao Norvežani, ni tragove klizaljki iz kame-nog doba.

Mnogo toga nije bilo, ali je i bilo...

Prvi zapis o smučanju u našim krajevima javlja se 1689. godine, u kome I. V. Valvazor piše kako su slovenački kmetovi za prevoz niz snježne padine koristili neku vrstu skija i jedan dugi štap koji je služio za otiskivanje, upravljanje i kočenje. Bloško smučanje, međutim, kako tvrde istoričari, nije direktno utica-

lo na razvoj smučarskog sporta u Sloveniji, kao ni neki narodni oblici zimskih sportova u drugim krajevima, koji su se javljali u različitim vremen-skim razdobljima.

Ali, baš tragovi narodnih oblika zimskih sportova, posebno u bosansko-hercegovačkim snježnim prostorima, upućuju na duboke korijene iz kojih je vremenom izrastala tradicija u bogatim prirodnim uslovima koji vijekovima čovjeku pružaju mogućnosti za bavljenje sportovima na snijegu. Zato je i njihova istorija duga »k'o sarajevska zima«.

Jedan od najstarijih rekreativnih sportova u Bosni i Hercegovini je liguranje. Teško je reći kada je nastalo. Da li još u davnoj prošlosti, u vremen-u Vrhbosne, ili je nešto novijeg datuma? Istoričari nisu otkrili godinu rođenja liguranja, ali je sasvim sigurno da je ono vijekovima bilo prisutno u životu sarajevskih strmih sokaka i u njima odvažnih mladića, koji bi zimi sa okolnih uzvišenja vratolomnom brzinom jurili ka dolini na

svojim ligurama, razono-
de i igre radi.

Šta su to, zapravo, ligu-
re?

*»Liga ima različitih vrsta, objašnjava istaknuti sportski radnik Muhamed Hrelja. Njihova vrijednost zavisi, prije svega, od vrste drveta i načina izrade, a najvažnije je čime su potkovane klizeće površine (kakve su im mazije)... One koje su potkovane li-
menom trakom (lastrom) najmanje su cijenjene. One su za početnike i za one koji o tom rekreativ-
nom sportu malo znaju i koji se zadovoljavaju skromnom brzinom. One koje su potkovane nešto debljim željezom u obliku gajtana zovu se gajtanije. One brže jure i srednjeg su kvaliteta. Najviše se ci-
jene figure koje su potko-
vane željezom debelim kao čibuk, i njih nazivaju čibugije...«*

Za izradu pravih ligura, sa preciznim oblikom i proporcijama, potrebno je zanatsko majstorstvo. Zato se, recimo, zna ko na Kovačima ili Širokači pravi najbolje figure. Savršenstvo u ovom poslu ravno je pobjedi na zaleđenom sokaku. Ono se, za-
pravo, pobjedom i vrednu-
je.

Dobri liguraši ne bave se liguranjem samo rekre-
ativno. Razvijanjem brzine i do 70 kilometara na

sat nadmetanje često pre-
rasta u veoma uzbudljivu
»borbu«, u pravo prven-
stvo. Ranije se na grad-
skim šampionatima brzi-
na određivala odoka. Čini-
li su to stariji liguraši koji
bi na sredini sokaka ocje-
njivali čije su figure naj-
brže. Nešto kasnije po-
bjednik se dobivao elimi-
nacionim vožnjama, a u
novije vrijeme brzina se
mjerila štopericama.

Uz liguranje u snježnim
predjelima Bosne i Herce-
govine razvijali su se i dru-
gi narodni oblici aktivnos-
ti na snijegu i ledu.

Samo u Hercegovini, u
njenim sjevernim dijelovi-
ma, hroničar Šefik Pašić
je registrovao »kerepe«,
»krlje«, »tepsije« i »tali-
zanje«.

»Kerepe« su primitivan
oblik sanki i sankanja, po
mnogo čemu slične ligura-
ma i liguranju. Potkovane
čelikom ili drugim meta-
lom »kerepe« su bile i traj-
ne i brze. Dječaci bi često
na nevesinjskim nizbrdi-
cama organizovali prava
takmičenja. U nadmeta-
nju su svi učesnici starto-
vali istovremeno. Pobjed-
nik je — prvi na cilju.

»Krlje« su okvir od
drveta isprepleten kožnim
trakama, oputom, užetom
ili kanapom, koje su ljudi
kašišima vezivali za noge i
koristili za kretanje po
snijegu. I ovdje se razvija-
lo takmičenje — ko će lak-

še savladati smetove ili,
jednostavno, brže stići do
određenog cilja.

»Talizanje« je klizanje
na ledenim površinama.
Dječaci se obično okuplja-
ju na mjestima gdje se vo-
da zaleđi i traže pobjedni-
ka, a pobjednik je onaj ko-
ji u klizanju najduže izdrži
da ne padne.

I »tepsija« je nekad dav-
no bila omiljena među
djecom, ali je prije nekoli-
ko decenija iščezla poja-
vom savremenijih oblika
takmičenja na snijegu. A
»tepsija« je, kao što joj sa-
mo ime kaže, tepsija na
kojoj su se djeca spuštala
niz strmine.

Konačno, vrijedna je
pomena još jedna »discip-
lina« koja se u narodnom
obliku razvijala u mnogim
krajevima Bosne i Herce-
govine, posebno u Bosan-
skoj krajini. To je »kaljaka-
nje«, klizanje sankama (sa
salincima od kostiju) po
zaleđenim površinama ri-
jeka i jezera.

Svi ovi narodni oblici
sportova na snijegu i ledu
u našim krajevima ne
predstavljaju u svijetu vri-
jednosti kao prastare skije
iz Hotinga i klizaljke iz ka-
menog doba, ali otkrivaju
tragove dubokih korijena
iz kojih su se vremenom
razvili sportovi i ljudi do-
zreli i za Olimpijske igre.

Do njih će, naravno,
proteći mnogo decenija,
jedan cijeli vijek, ispunjen

burnim istorijskim doga-
đajima i velikim bunama i
ratovima.

Kako su se u ovom dije-
lu Balkana smjenjivale
vojne tako se mijenjao i ži-
vot.

Austro-Ugarska je 1878.
godine okupirala Bosnu i
Hercegovinu. S njenom
vojskom u naše krajeve
stigle su i prve skije. Ko-
ristili su ih vojnici u patro-
liranju kako bi se brže
kretali snježnim predjeli-
ma, uviđajući još tada ne-
prolaznu ljepotu Jahorine,
Treskavice, Igmana, Bje-
lašnice, Romanije i drugih
planina koje okružuju Sa-
rajevo. Sve češće su, ne sa-
mo patroliranja radi, au-
strijski vojnici i namješta-
nici izlazili na snježne sta-
ze, dotad netaknute. S kri-
veno i stidljivo naše plani-
ne su im otkrivala svoje
veliko bogatstvo.

Negdje u isto vrijeme iz
nordijskih zemalja u Slo-
veniju prodire pravo smu-
čanje. Njegovi pioniri su
Edmund Čibej i Rudolf
Cvetko. Čibej je 1888. godi-
ne donio prve originalne
norveške smučke u Slove-
niju, a Cvetko je bio jedan
od prvih školovanih smu-
čarskih učitelja u školi
Matijasa Zdarskog.

U Bosni i Hercegovini
tada još nema pravog
smučanja, ali je sve više

nagovještaja da će ga biti.

Ne najavljuju to samo austrijski vojnici i namještenici već i sve aktivniji domaći planinari. Tako se u Sarajevu 21. septembra 1892. godine događa nešto veoma značajno: formiran je Bosanskohercegovački turistički klub, drugo planinarsko društvo u jugoslavenskim krajevima.

U prostorijama Zemaljske vlade, na osnivačkoj skupštini, okupili su se visoki vladini činovnici sa predsjednikom Kluba Lotarom Berksom, vladinim povjerenikom za grad Sarajevo. Utvrdili su sadržaj program aktivnosti, tako da već 1896. godine Klub vlastitim sredstvima podiže ispod vrha Trebevića prvu planinarsku kuću u Bosni i Hercegovini, godinu dana, kasnije malo sklonište na Dobroj vodi, a 1909. planinarsku kuću na Jahorini. Istovremeno, izvršena je markacija i izgradnja nekoliko planinarskih puteva, tako da su na prelazu iz jednog u drugi vijek planinski visovi oko Sarajeva bili prošarani vidljivim stazama.

To, međutim, još nisu pečati smučarske aktivnosti.

»Nema pisanih podataka, konstatuje u svojoj studiji H. Čaušević, koliko je Turistički klub posvećivao pažnju skijanju. Jedino je zabilježeno da je

član Kluba Somodi 1911. godine koristio skije na Igmanu. Međutim, stoji činjenica da skije u ovo doba nisu bile nepoznate u Bosni i Hercegovini. Poznato je, na primjer, da su austrougarske granične jedinice i žandarmerija na Čemernom i Zelengori koristili skije za svoje potrebe. Zbog toga izgradnja planinarske kuće na Jahorini, postavljanje zimske markacije do vrha Trebevića i slični poduhvati upućuju nas na zaključak da je Turistički klub ipak imao izvjesnih skijaških planova i pretenzija...«

Trinaest godina Klub je uspješno radio i vrlo brzo iz kluba stranaca prerastao u klub domaćih aktivista koji su poslije 1905. godine u njemu preuzeli vodeće pozicije. Baš tada Turističkom klubu javlja se »konkurencija«.

Naime, na inicijativu radnika zaposlenih u Željezničkoj radionici u Sarajevu, 5. aprila 1905. godine osnovano je Turističko društvo »Prijatelj prirode«, kao ogranak asocijacije »Die Naturfreunde«, čija je centrala bila u Beču.

»Prijatelj prirode« je okupljao radnike, odredjujući tako od prvog dana svoj klasi put. Uz strance, u svim aktivnostima Društva učestvovali su i domaći radnici, pa rad

»Prijatelja prirode« s razlogom prati i podstiče socijalistička i napredna štampa. Sve do početka prvog svjetskog rata Društvo je uspješno razvijalo raznovrsne oblike rekreativnog boravka u prirodi, naglašavajući važnost zimskog planinarenja, planinarenja uz upotrebu smučki, što će u godinama poslije rata uticati na formiranje novih društava i prvih smučarskih klubova.

Svjetski ratni požar prekinuo je planinarske i sportske aktivnosti i u Bosni i Hercegovini. Samo bi austrijski oficiri i vojnici i dalje povremeno izlazili na snježne staze.

Jedna od pionirki smučanja u Bosni i Hercegovini Jelena Dopuda se sjeća:

»Mi djeca sankali smo se na ulici, bivšoj Karpuzovoj (sada je to ulica Vuka Karadžića), na njenom završetku, u okuci, koja završava kod ulaza u Bolnicu Koševo (danas je to Koševska klinika). Tu je bilo zimi sankalište djece cijelog toga kraja. Između te okuke bila je strma livada nekog Kalimana. Zvali smo je Kalimanova livada.

Kad je bio malo dublji snijeg, na tu livadu su dolazili austrijski oficiri i viši činovnici sa svojim ženama na smučanje. Tada smo mi, moja generacija djece, a i odrasli ljudi koji

su tuda prolazili, gledali i sa čuđenjem posmatrali 'šta to rade i na čemu se vozažu švapski oficiri i njihove dame'. Pričali smo o tome kod svojih kuća. Te smučarke su imale elegantnu odjeću od sivog štofa: duge uske pantalone dolje nabrane; odozgo široka suknja, kratka jaknica i siva kapa. Smučke su im bile nešto kraće i nešto šire nego današnje, a imale su i smučarske štapove. Vidjelo se da su početnice. Muškarci su im bili kao instruktori, pa su ih isprva pri vožnji držali ispod ruke dok se nisu oslobodile da same voze, razumljivo, uz neizbježna padanja u snijeg, što je nama, djeci, a i ostalim posmatračima, pričinjalo veliku zabavu. Ostala mi je u sjećanju slika tih smučarki: pri vožnji nizbrdo njihove veoma široke suknje su lepršale kao krila, a kad bi se u padu uvalile u dubok snijeg, teško su se dizale i dugo su morale da oteresaju snijeg sa sukanja. Njihovi pratioci su vozili sigurnije, ali kada sada uporedim to njihovo smučanje sa današnjim vještim smučarima, bilo je to zaista samo osnovno smučanje, kako su obučavani kao vojnici — smučari. Smučarke su se vidjele i na livadi kod Betanije, gdje smo i mi, djeca, tada išli na sankanje i u godinama 1916,

1917. i 1918. Moguće je da je bilo i više grupa tih smučara i smučarki Austrijanaca i na drugim mjestima...»

Naši planinari i smučari na scenu izlaze tek po okončanju rata.

«Samo što je okupator otišao iz Sarajeva, kaže Svetislav Hrisafović, jedan od pionira smučanja u Bosni i Hercegovini, dječak iz Mahale potrčao je Obalom noseći skije. Iznenadnih se. Otkud dječaku skije? Brat Vlado pade za dječakom pitajući ga da li bi ih prodao. Momčić se nasmija. Veli: 'Eno ih u kasarni ispod Bistrika koliko hoćeš. Čigani otvorili baraku, čitava ih je kama-ra, a ja više nisam mogao da ponesem. Džabe! Reče to dječak i ode dalje Obalom. Vlado i Jakov Trifković požuriše do kasarne. Dječak nas nije prevario. Tamo su zaista bile skije. Vlado i Jakov su ponijeli desetak pari, tako da je ubrzo oživjelo naše prvo skijalište ispod Pivare...»

«Okupljali smo se stidljivo, kaže Vlado, iako su dr Branko Kaluderčić i još nekoliko njegovih drugova jedva dočekali da im se pridružimo. Pokoji put bi nas povel i Betaniju na trening. Tako smo malo počeli učiti pravo

smučanje. Mi smo tada jahali na štapovima. Takva bijaše stara austrijska tehnika, a lakše nam je bilo i voziti.»

Neće proteći mnogo vremena do trenutka kada će prvi sarajevski smučari s Betanije poći do Trebevića, pa čak i do Bjelašnice.

«Na Trebeviću su se prvi domaći smučari pojavili 1920. godine, kazuje Vlado Hrisafović. Bili su to Kaluderčić, Samardžić, Lukač i još neki drugovi, koji su još u Beču na studijama naučili da skijaju. Uz njih smo i mi postajali sve sigurniji. Tako se nisamo nešto posebno iznenadili kada su nas negdje u decembru 1921. godine dr Kaluderčić i ing. Vantur pozvali da idemo na Bjelašnicu. Prvi put smo bili na Bjelašnici. Gore na Opservatoriju (Meteorološka stanica sagrađena je još 1894. godine) pronašli smo divne crteže i karikature sa smučarskih kurseva austrijske vojske između 1910. i 1914. godine. Bile su to divne knjige sa zapisima posjetilaca, kojih, na žalost, više nema. Izgubljene su.»

U međuvremenu u Sarajevu je osnovano Društvo planinara Bosne i Hercegovine, koje je po mnogo čemu podsjećalo na raniji Turistički klub. Društvo organizuje «smučarske partije» po planinama

i osniva svoje podružnice u Banjaluci, Usori, Travniku, Tuzli, Bugojnu, Rogatici i Zavidovićima.

Svoju aktivnost u novoosnovanoj državi 1919. godine obnavlja i «Prijatelj prirode» preseljavajući «centralu» iz Beča u Sarajevo. Ovo je omogućilo i osnivanje podružnica Društva u Zagrebu, Zenici, Makarskoj, Osijeku i Požezi. Međutim, zbog naprednih ideja «Prijatelj prirode» se već 1921. godine našao na udaru Obznane. Od ovog udara pokušao da se oporavi tek desetak godina kasnije, nakon još jedne zabrane, kada članovi raspuštenog društva saživaju novu osnivačku skupštinu i osnivaju novo društvo — Radničko turističko društvo «Prijatelj prirode». Slijede godine teškog rada i velike hrabrosti. Ali, zbog «destruktivnog rada» i zbog toga što se «bavi politikom» vlast 1939. zabranjuje djelovanje «Prijatelja prirode» i ovo društvo formalno prestaje da postoji, ostavljajući duboke pečate u razvoju planinarstva i odgoju planinara i smučara u Bosni i Hercegovini.

Uspomene vraćaju sjećanje na dvadesete godine. U Ljubljani je 1920. osnovana Zimsko športska

zveza, koja dvije godine kasnije prerasta u Jugoslovenski zimsko-sportski savez, koji će već 1923. postati član Međunarodne skijaške komisije (FIS).

Ovo vrijeme bilježi i značajne događaje u Bosni i Hercegovini.

Sportski klub «Slavija» 1922. osniva Sekciju za planinarstvo i zimski sport.

«Ova sekcija, piše Drago Košarac, u 'Prilozima za istoriju fizičke kulture', predstavlja ujedno i prvu smučarsku organizaciju u BiH. Čitav rad SK 'Slavija' koncentrisan je, uglavnom, na planini Bjelašnici i na unapređenju više smučanja negoli planinarstva u užem smislu riječi. Sekcija je imala 120 članova: studenata, omladine, službenika i radnika. U početku je okupljala samo muškarce, a tek kasnije, nakon nekoliko godina, i žene. Prvi učitelji smučanja u sekciji bili su Slovenci. Jedan od vrlo važnih zadataka sekcije bio je obučavanje smučara za vojsku. Društvo je održavalo svoje redovne godišnje skupštine na kojima je razmatralo: masovnost, pripremanje ekipe za takmičenje, održavanje seminara, itd. Pravo odlučivanja na skupštini imao je samo onaj član koji je u knjižici imao 40 ovjerenih izleta. Interesantno je na-

pomenuti da je većina ovih skupština održavana na planini Bjelašnici.

Poseban istorijski značaj ove vitalne sekcije leži u činjenici da je ona prva planinarsko-smučarska organizacija koja je uspostavila vezu sa selom i seoskom omladinom među kojima je tražila i, naravno, nalazila skijaške talente. Sekcija je imala svoje podrružnice na Palama i Kalinoviku, koje su osnovane 1935. godine, a u ovim podrružnicama bilo je uključeno 178 članova. U ovim mjestima sekcija je nalazila neobično talentovane skijaške takmičare...

Smučarstvo u ovom prostoru, s planinarstvom kao prethodnicom, sve brže napreduje. Godine 1923. osnovano je Društvo za čuvanje narodnog zdravlja i zaštitu prirode »Kosmos« koje razvija svoje podrružnice u Jajcu i Varešu, organizuje izlete i gradi planinarske kuće na Skakavcu kod Sarajeva i Perunu kod Vareša.

U ovoj godini osnovano je i Planinarsko društvo »Romanija«, koje će najveći dio svoje aktivnosti usmjeriti na razvoj skijanja. »Romanija« je imala jaku skijašku sekciju s kojom je u kasnijim godinama učestvovala na takmičenjima.

Doprinos razmahu planinarstva, posebno zimskog planinarenja, između dva rata u Bosni i Hercegovini dali su i HPD »Bjelašnica« (1924) i Planinarska sekcija SK »Derzelez« (1934), kao i manje planinarske sekcije SASK, »Matatja« i »Makabi« u Sarajevu, HPD »Dinara« u Livnu, HPD »Prenj« u Jablanici, HPD »Vlašić« u Travniku i Planinarsko društvo u Tuzli, i drugim mjestima širom Bosne i Hercegovine.

Iz godine u godinu sve više ljubitelja prirode dolazilo je u ova društva, a po prekrasnim planinskim prevojima nicali su objekti koji će sve do današnjih dana, i dalje, svjedočiti o jednom vremenu i planinarskim aktivnostima u njemu.

Međutim, ni jedno društvo, ni jedan klub nije ostavio tako dubok trag u razvoju smučarstva u Bosni i Hercegovini kao SKI-klub, osnovan 1928. godine.

»Bio je to građanski klub, bez nacionalističkih tendencija ili bilo kakvog okupljanja u tom pogledu, kaže inž. Aleksandar Trumić. Od samog početka SKI-klub se isključivo orijentisao na smučanje...«

»Mada su postojale skijaške sekcije u pojedinim sportskim društvima, na skijanje se do tada išlo ug-

lavnom individualno ili u manjim grupama. Išlo se na Trebević, Crepoljsko, pa i na Jahorinu, priča Svetozar Kaluderčić, jedan od prvih predsjednika SKI-kluba. Onda smo došli na ideju da sve to organizujemo ozbiljnije i da formiramo klub kome će jedina djelatnost biti skijanje. Najznačajnija ličnost iz tih prvih, a i kasnijih dana djelatnosti SKI-kluba Sarajevo, bio je bankovni činovnik Vlado Hrisafović. On i Dušan Kršmanović ubrzo su išli i na sudijski kurs u Sloveniju, nakon čega je Klub počeo veoma plodan rad...«

»Za prvog predsjednika, sjeća se Desa Hrisafović, izabran je dr Branko Kaluderčić. Međutim, funkciju predsjednika praktično je vršio dr Miroslav Debeljak, koji je uz kapetana Bucu Grahovca bio jedan od utemeljivača Kluba.«

Sta je sve entuzijaste privlačilo novom klubu i novom sportu?

»Zadovoljstvo je bilo podizati tako lijep sport, rekao je u jednoj prilici Vlado Hrisafović, evocirajući uspomene na to vrijeme. Sve nas je za Klub vezivalo bezgranično drugarstvo i velika želja da napravimo nešto dobro. Neopisiva je bila naša radost kada smo vrlo brzo nakon osnivanja organizovali i prvo takmičenje. Od-

ržali smo ga na Betaniji odakle je staza vodila do pod Hum, a odatle preko Bara opet na Betaniju. Ovo takmičenje našeg kluba raspalilo je i ostale sekcije i društva, pa su tako sve do rata takmičenja neprestano tekla. Čak je i država počela da se interesuje za ovaj sport uvidjevši koliko je važan, naročito za vojsku.«

Iako je ranije »Slavija« uspijevala da sa svojom ekipom učestvuje čak i na ski-utakmicama u Sloveniji, snažniju propagandu zimskog sporta u Sarajevu izvršio je tek SKI-klub. Takmičenjem, kao što je bilo ovo na Betaniji, i prvim »smučarskim utakmicama«, koje su sarajevski entuzijasti predvodili V. Grahovcem organizovali 1928. godine, smučarstvo je u ovom regionu počelo da piše svoju istoriju.

Prva »utakmica« nije održana ni na Palama, ni na Jahorini, već na Koševu. Na ovom takmičenju učestvovali su vojnici iz vojnog Ski-kluba »Kalinovik«, članovi »Slavije« i SKI-kluba Sarajevo. Takmičenje je organizovano prema pravilima Jugoslovenskog zimsko-sportskog saveza, pa se od takmičara tražila ne samo dobra tehnika nego i izdržljivost. A baš ni jedno ni drugo u tom vremenu nije osobito krasilo sarajevske smuča-

re koji su na stazi pravili prve ozbiljnije korake, tako da su prvi rezultati bili veoma slabi. Međutim, i pored toga, ovo prvo takmičenje postiglo je svoj osnovni cilj, jer su već u narednoj godini mnogi gledaoci iz publike prešli na stazu.

Kako su, zapravo, tada izgledali sarajevski smučari, kakva im je bila oprema?

Bogomir Ružička piše:

»U tome vremenu korist se već savremenije smučke, vozi se sa dvije palice sa krpļama, vodi se računa o duljini smučki u odnosu na visinu tijela, vezovima, opremi, tehnici smučanja, itd. Smučke su uglavnom nabavljane iz Slovenije, a pojavom tih smučki pojavio se interes i kod naših ljudi da pokušaju sami da proizvode smučke. Prvi put domaća zanatska smučka proizvedena je na Romaniji pod izvedbom Božidara Ilića... Upotrebljavalo se jaseno-vo, brestovo i brezovo drvo. Pojava smučara probudila je i dječiju maštu, pa su djeca sama pokušala da naprave smučke. Uzimali su dvije daske otprilike metra dužine i deset centimetara širine, a zavijeni vrh smučki dobijali su na taj način što su uzimali sito, prepilili ga na dvije polovine i prikucali na daske. Vez je bio naj-

jednostavniji: komad remena, žice ili kanapa, pričvršćen na kraju smučke...«

O opremi smučara govorila je Božidar Ilić:

»Na palice koje su pravljene od bambusa, tonkine i ljeske, počinju da se stavljaju krpļice, a na rukohvate palica kožne petlje. Smučari su nosili takozvane 'pump' ili ski-pantalone od šajaka, gojzerice sa klincima, kape od šajaka sa nausnicama i šiltom, rukavice sa odvojenim palcem pletene od vune. U upotrebi su bili 'hujtveid', 'langrimen', 'bilgeri' vezovi, a u samoj tehnici primjetan je napredak u brzini koraka u ravnicima i neka vrsta dvokoraka i trokoraka, te neki elementi pluzne tehnike...«

Sve brže su smučari pronicali u tajne ovog sporta. Sa svakim takmičenjem bivalo ih je sve više.

Propagandne »utakmice« krajem dvadesetih godina prerastaju u prava prvenstva. Tako je SKI klub u februaru 1929. godine nakon propagandnog takmičenja veoma uspješno organizovao i prvo prvenstvo Bosne i Hercegovine u skijanju. Na stazi dugoj 22 kilometra u okolini današnje Bolnice »Jezero« u daljinskom trčanju nadmetalo se 28 smučara. Zaborav je izbrisao

ime pobjednika, ime prvog šampiona Bosne i Hercegovine. Međutim, sve ono što se ubrzo dogodilo rječito govori da je ovo prvo prvenstvo dalo snažan zamah razvoju smučanja, koje, uz veliku propagandu i gradnju novih objekata na Jahorini i Crepoljskom, ulazi na široka vrata u brojnu porodicu planinarskih društava i njihovih skijaških sekcija u Sarajevu.

Jelena Dopuda piše:

»Zimi, kada je bilo podjednog snijega, pojedinci i grupe djece i omladine odlazile su na sankanje obično na Betaniju, na livade u Koševu, na cestu do Trebevića do Kovačića, ili na druge livade oko Sarajeva. Oko 1930. godine počeli su i članovi i članice sokolskih društava da se bave skijanjem, pa su ispočetka išli sa članovima društva iz Novog Sarajeva na brdo Bukovicu (pošto tada još nisu vidane na ulicama žene u pantalonama i skijama, njima su te rekvizite nosili članovi, ili braća do Doma u Novom Sarajevu). U tom društvu je, na obilježnjem brdu Bukovici, održao kratki tečaj za početnike prednjake Nande Majnik iz Slovenije, odličan nastavnik skijanja. On je nakon toga održao tečaj na Crepoljskom kod Sarajeva za prednjake, a pozvao ga je odbor Sokolske

župe Sarajevo. S vremenom su se i omladinci—naraštajci bavili skijanjem, pa je društvo održavalo više puta svoje takmičenje. Jednom sam s tom grupom na Crepoljskom i ja održala takmičenje. Kad je bilo završeno naraštajci su napravili malu skakaonicu i vježbali se u skakanju; to je bio zapravo terenski skok, ali tako su se time oduševili da ih nikako nisam mogla nagovoriti da moramo natrag prije mraka; roditelji su se bili i zabrinuli, pa su nekog izišli pred nas gotovo do Goropeča... Početnici su se u Sarajevu obično skijali na Betaniji, na livadama oko Koševa, a oni koji su vozili sigurnije, išli su i dalje, na obližnje planine...«

»Ono što je već tridesetih godina bilo karakteristično za razvoj smučarskog sporta u Sarajevu, sjeća se Drago Cvijetić, bila je činjenica da je smučarski sport naišao i na veliki odziv kod sarajevskih žena, bez obzira na njihov uzrast i godine starosti. Veoma veliki broj sarajevskih žena sa ljubavlju je prihvatio smučarski sport, jer su žene dobro ocijenile da smučarski sport sjedinjuje lijepo sa korisnim.

Iz početka, konzervativniji stariji ljudi u Sarajevu bili su skloni da taj »smučarski pokret« kod sarajev-